

arī tā izmantošanu, pētīšanu un nozīmi mūsdienās. Ievaddaļa ir paralēli publicēta latviešu un vācu valodā. Līdz ar to albuma informācija ir pieejama daudz plašākam kultūrvēstures interesentu lokam.

Albuma trijās sadaļās ir publicētas unikālas vizuālās liecības un vēstures dati par 66 viduslaiku celtnēm – tā laika Kurzemes, Vidzemes un Igaunijas guberņas pilīm un pilsdrupām, kā arī dažiem klosteriem un baznīcām. Šie objekti ir atainoti gan akvareļtehnikā darinātos skatos, gan plānos. Tos papildina krievu un vācu valodā sagatavotie pieminēkļu apraksti, kas publicēti gan oriģinālvalodā, gan tulkojumā latviešu valodā. Šo 19. gs. vēsturisko informāciju I. Ose ir papildinājusi ar jaunākajiem datiem par attēloto piļu un citu seno būvju celšanas laiku un bojāeju, kā arī norādījusi kļūdas, kas 19. gs. tekstos pārsvarā gan radušās tāpēc, ka tolaik Latvijas un Igaunijas teritorijas viduslaiku vēsture vēl bija maz pētīta.

Līdz ar Pauluči albuma publicēšanu zinātniskajā apritē ir ievadīta līdz šim maz zināma vēstures avotu kopa, kas, cerams, arī turpmāk sekmēs daudzu Latvijas un Igaunijas kultūrvēstures jautājumu tālāku izpēti. Savukārt Latvijas Akadēmiskajai bibliotēkai Pauluči albuma izdevums palīdzēs nodrošināt tā oriģināla labāku saglabāšanos – bibliotēkas lasītāji gandrīz divsimt gadu vecā manuskripta vietā var lietot tā pirmpublicējumu.

Margarita Barzdeviča

Barzdeviča M., Miklāva I.
 Ķīpsala. – Rīga: Apgāds
 “Zelta grauds”, 2008. –
 96 lpp.: il.

Apgāds “Zelta grauds” ar būvsabiedrības RBSSKALS finansiālo atbalstu izdevis Rīgas pilsētas daļai – Ķīpsalai – veltītu grāmatu.

Izdevumu ievada Margaritas Barzdevičas apskats “Ķīpsala – Daugavas mainīgā sala”, kas ir ilggadēju arhīva un citu materiālu pētījumu rezultāts. Aplūkota salas izveidošanās, saplūstot Lielajai Ķīpsalai (senāk – Žagarsala), Mazajai Ķīpsalai, Burkānsalai jeb Mazajai Klīversalai, Peldu salai un varbūt vēl citām salām un sēkļiem, – šo procesu sekmēja gan Daugavas mainīgā straume, gan inženiera G. E. Veismaņa 18. gadsimta otrajā pusē aizsāktie Daugavas gultnes regulēšanas un krastu nostiprināšanas darbi. Rīgas attīstības kontekstā iepazīstam Ķīpsalas apdzīvotības un apbūves veidošanos, kā arī jautājumus un problēmas, kas saistītas gan

ar salas saimniecisko dzīvi un kuģniecību, gan ar salas labiekārtošanu un satiksmi ar cietzemi laika posmā no 17. gadsimta līdz 20. gadsimta 30. gadiem.

Izdevuma ilustratīvajā daļā ievietotas 25 ar Ķīpsalu saistītas kartes un plāni (senākais Ķīpsalas attēlojums redzams H. Tūma 1622. gada gravūrā, kurā atainots 1621. gada Rīgas aplenkums), vairāki J. K. Broces un citu autoru zīmējumi un gravīras, dažas 20. gadsimta pirmās puses pastkartes ar Ķīpsalas skatiem, kā arī Hildas Vikas gleznas “Laivas Zunda kanālā” reprodukcija. Hronoloģiski autoru nolūks bija atainot Ķīpsalas attīstību līdz 20. gadsimta 30. gadiem, tādēļ ilustratīvā daļa noslēdzas ar Rīgas 1934. gada plānu, ja vien neskaita jauku Rīgas centra, tajā skaitā arī Ķīpsalas, 2008. gada aerofotouzņēmumu.

Grafisko materiālu atlasījusi un komentējusi Ingrida Miklāva (vienas kartes komentāra autors ir O. Spāritis). Daudzi izdevumā ievietotie materiāli ir pirmpublicējums. Patīkami, ka grāmatai izvēlēts liels formāts, līdz ar to publicētajos attēlos nav zudušas daudzas sīkas, interesantas un svarīgas detaļas.

Izdevuma teksts tulkots arī angļu un krievu valodā, līdz ar to visa informācija pieejama itin plašam interesentu lokam. Pievienota neliela izdevumā minēto vēsturisko mēru tabula (17. lpp.).

Bagātīgā tekstuālā un ilustratīvā informācija, kāda līdz šim par Ķīpsalu nav bijusi, nevilšus uzvedina uz vairākām domām un novērojumiem. Pirmā un, šķiet, pati saistošākā ir tā, ka Ķīpsalas vēsture mūsu dienās joprojām nolasāma ne vien ielu tīklā, apbūvē, Balasta dambja nostiprinājumā, bet arī reljefā, kamēr vien to nav aizvēdījusi jaunā apbūve un reljefa nolīdzināšanas tendence. Nenoliedzama līdzība saskatāma starp 50. lpp. ievietoto anonīma autora darināto Rīgas panorāmu (ar Ķīpsalu centrā) un tai blakus reproducēto J. G. F. Krestlinga litogrāfiju – varbūt tas var palīdzēt precizēt gan anonīmā oforta autoru, gan datējumu.

Nejaūša nav Hildas Vikas gleznas reprodukcijas un dežojļa “Zundas kanāls” ievietošana izdevumā – Hilda Vika ilgus gadus dzīvojuši Ķīpsalā, un to nebūtu bijis lieki pieminēt. Lasītājam ieteiktu rūpīgāk papētīt 59. lpp. ievietotā plāna tekstu – tajā aprakstīta strūgu un kuģu pietauvošanās un kravu iekraušanas/izkraušanas kārtība Ķīpsalas krastā. Varētu pārdomāt jautājumu par Zunda (Mazās Daugavas) nosaukuma izcelsmi. Vai nosaukumu šim Daugavas atzaram devis Zundas ciems (48. lpp.)? Vai drīzāk tomēr otrādi – par zundu ģermāņu valodās dēvēja jūras šaurumu, un šo vārdu varēja attiecināt arī uz ūdensceļu starp Ķīpsalu un cietzemi.

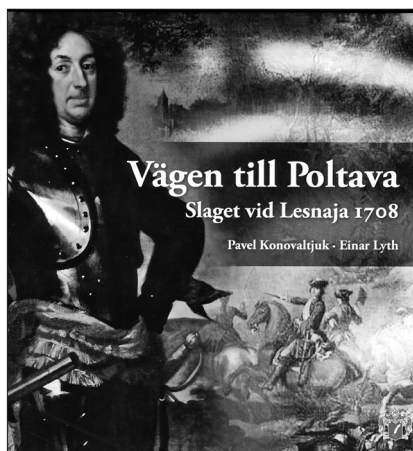
Izdevumam ir dažas nepilnības. Nav ievērota konsekvenca karšu un citu attēlu oriģinālnosaukuma atveidošanā (dažviet dots pilns nosaukums, dažviet – daļa), vietām oriģinālnosaukuma atveidojums ir neprecīzs (piemēram, 19. lpp. vārda *Rigenaseren* vietā jābūt *Rigen[sis] a seren[issimo]*, 22. lpp. *Dem Atgasen* vietā – *Item Atgasen*, 50. lpp. *Lamerberg* vietā – *Laemmerberg* jeb *Lämmerberg*). Līdz galam konsekvenca nav ievērota angļu tulkojumā, vietvārdu atveidojumam izvēloties latvisko vai vācisko formu. H. Tūma gravīras komentārā (18. lpp.) minēta skanstis pie

Jura hospitāļa Pārdaugavā, taču tur atradās nevis hospitālis, bet Jura jeb Jurģu muižas gruntis. Lai gan ir skaidrs, ka ar preču eksportu no Rīgas uz Eiropu (58. lpp.) jāsaprot Rietumeiropa, būtu labi vienmēr precizēt galamērķi, jo gan pati Rīga, gan arī tās tirdzniecības partneri austrumos (Smoļenska u.c.) pārstāvēja kādu Eiropas daļu. Vislielākais trūkums varbūt tomēr ir tas, ka izdevēji acimredzami taupījuši uz korektora rēķina, tādēļ vietumis palikušas interpunkcijas un pareizrakstības kļūdas.

Šīs piezīmes izdevuma vērtību nemazina. Grāmata bagātīgi atsedz to informāciju, ko par Ķīpsalu un tās vietu Rīgas vēsturē sniedz gan rakstītie avoti, gan kartogrāfiskais un ikonogrāfiskais materiāls. Publicētajos materiālos atainojas arī tuvāka un tālāka Ķīpsalas apkārtnē, daudzas sava laika detaļas – ēkas, kuģi, strūgas u.c. Priecē, ka grāmatas izdošanu finansiāli atbalstījuši uzņēmēji, un tas varētu būt labs paraugs tam, lai dienas gaismu ieraudzītu līdzīgi izdevumi arī par Bolderāju, Juglu, Vecmilgrāvi un citām Rīgas vietām.

Muntis Auns

Konovaltjuk P., Lyth E. Vāgen till Poltava. Slaget vid Lesnaja 1708. – Borgå: Svenskt Militärhistorisk Biblioteks Förlag, 2009. – 264 s. (Konovalčuks P., Lits E. Ceļš līdz Poltavai. Kauja pie Ļesnajas 1708)

1708. gada 28. septembrī (vec. st.)/9. oktobrī (jaun. st.) netālu no Ļesnajas ciema, kas atrodas uz dienvidaustrumiem no Mogiļovas Baltkrievijā, pirmo reizi Lielā Ziemeļu kara gaitā Krievijas cara Pētera I vadītajai armijai izdevās sakaut Zviedrijas karaļa Kārļa XII spēkus, kuru komandēja infantērijas ģenerālis Adams Ludvigs Lēvenhaupts. Šī kauja, kuru Pēteris I nosauca par “Poltavas kaujas māti”, faktiski nozīmēja pagrieziena punktu karadarbībā, taču vēlāk to aizēnoja Poltavas kauja un notikumi Ukrainā. Līdz ar to arī militārvēsturnieki ilgu laiku tai nepievērsa tik lielu uzmanību kā Poltavas kaujai. Tikai nesen – atzīmējot kaujas pie Ļesnajas 300. gadadienu – notikumiem Baltkrievijā pētnieki sāka pievērsties intensīvāk. Uz vairāku kaujai veltītu publikāciju fona jāizceļ zviedru un krievu pētnieku kopdarbībā tapušais darbs, kas pagājušajā gadā iznāca Zviedrijas militārās vēstures bibliotēkas apgādā. Tā autori ir Maskavā dzīvojošais vēstures miļotājs